

O‘zbekistondagi ekologik muammolar va ularni bartaraf etish masalalari

**Andijon davlat pedgogika institutining Tabiiy fanlar fakulteti talabasi
Odiljonova Muhlisa Xayyotbek qizi**

**Andijon davlat pedgogika institutining Tabiiy fanlar fakulteti talabasi
Masharipova Zohida Maxammadyusuf qizi**

**Andijon davlat pedgogika institutining Tabiiy fanlar fakulteti talabasi
Kenjaboyeva Xursanoy Baxodirjon qizi**

Annotatsiya: Mazkur maqolada Respublikamizda bugungi kundagi ekologik muammolar, ularni bartaraf etish uchun olib borilayotgan ishlar, Orol va orolbo‘yi atrof-muhitini muhofaza qilishda hukumatimiz tomonidan olib borilayotgan chora-tadbirlar haqida ma’lumotlar keltiriladi.

Kalit so‘zlar: ekologiya, Orol va orolbo‘yi hududlari, ijtimoiy-ekotizim, atrof muhitni muhofaza qilish, ekologik xavfsizlik.

Key words: ecology, island and coastal regions, social-ecosystem, environmental protection, ecological safety.

Ключевые слова: экология, островные и прибрежные регионы, социоэкосистема, охрана окружающей среды, экологическая безопасность.

Kirish: Bugungi kunda ekologiya va atrof - muhitni muhofaza qilish, uni yaxshilash eng dolzarb muammolardan biri bo‘lib qolmoqda. O‘tgan asrning oxiriga kelib inson bilan tabiat o‘rtasidagi munosabatlar muvozanatining buzilishi natijasida atrof- muhit, ekologik vaziyat keskin o‘zgarishlarga yuz tutdi.

Ona tabiatni asrash, unga nisbatan munosabatni tubdan o‘zgartirish bugungi kunda barchamizning vijdon burchimiz bo‘lib qolmoqda. Bu biznes emas. Zero uzoq yillar davomida biz tabiatga bir tomonlama munosabatda bo‘ldik. Undan faqat tortib oldigu, ammo kelajak taqdirimizni o‘ylamadik. Oqibatda shu tabarruk zaminimizning jarohatlanishiga olib keldik. Balki o‘z -o‘zimizni ham jarohatladik. Endi esa mana shu o‘zimiz yashab turgan Respublikamiz ekologiyasini muhofaza qilish va uni yaxshilash uchun, ekologik tanazzulning oldini olish, yurtimizning qadimda ma’lum bo‘lgan ekologik holatini qayta tiklashimiz, tarixni yaxshilab

o‘rganishimiz hamda undan hozirgi sharoitda foydalanish imkoniyatlarini qidirib topishimiz kerak.

Muhokama va natijalar: Hozirda Respublikamiz yirik sanoat va agrar mintaqa bo‘lib, kelajakda dunyoga yuz tutgan mashinasozlik,energetika,kimyooziq-ovqat sanoati, transport majmuini yanada rivojlantirish ko‘zda tutilgan. Bunday ishlab chiqaruvchi kuchlarning rivojlanishi respublikada ijtimoiy ekotizimlarning holatiga muayyan darajada salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Respublikada keskin bo‘lib turgan ekologik va tabiatni muhofaza qilishga oid muammolar quyidagilar:

-yirik hududiy sanoat majmualari joylashgan tumanlarda , ya’ni, Farg‘ona - Marg‘ilonda, Angren-Olmaliq-Chirchiqlarda, Navoiy va boshqa tumanlardagi tabiatni muhofaza qilish muammolari . Bu tumanlarda ijtimoiy ekotizim holati yaxshi emas. Chunki sanoat markazlaridan chiqayotgan turli xil gazlar va chiqindilar atrof-muhitni ekologik holatini buzilishiga olib kelmoqda.

-agrosanoat majmuidagi ekologik muammolar.

-tabiatdagi suvlarning sanoat chiqindilari ,pestitsidlar va mineral o‘g‘itlar bilan ifloslanishi ham muammolardan biridir.

Yuqorida qayd etilganidek respublikamiz yirik sanoat mintaqasi hisoblanadi va bu sanoat korxonalarining,tashkilot xo‘jaliklarining barchasi yer va suv manbalaridan,biomanbalardan , yerosti va ochiqdagi foydali qazilmalardan foydalanib kelmoqda. Atmosfera va suv havzalarining tozaligiga ,yer va biosfera dunyosining barqarorligiga salbiy ta‘sir ko‘rsatibgina qolmay, ba’zi bir o‘simlik va hayvonlar noyob turlarining yo‘qolib ketishiga ,ming yillar davomida Ona tabiat tomonidan yaratilgan tabiiy muvozanat buzilishiga sabab bo‘lmoqda.

Shu o‘rinda birinchi prezidentimiz I.A Karimovning ekologik muammo haqidagi fikrlarini keltirishimiz mumkin: „Ekologik xavfsizlik kishilik jamiyatining bugungi va ertasi uchun muhim muammolar jumlasiga kiradi. Bu muammolar amaliy tarzda hal etilsa, ko‘p jihatdan hozirgi va kelgusi avlod turmushining ahvoli va sifatini belgilash imkoniyatini beradi. Iqtisodiyotning ishlab chiqarish bilan bog‘liq bo‘lgan tarmoqlarining ekologik jihatdan zararsiz texnologiya yordamida rivojlantirishni ta‘minlash imkoniga ega bo‘linadi”.

O‘zbekiston Respublikasi tabiatni muhofaza qilish va undan oqilona foydalanish borasidagi asosiy strategik maqsadlar quyidagilar hisoblanadi:

Aholining sihat-salomatligi uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, biosferaviy muvozanatni saqlash; O‘zbekistonning ijtimoiy -iqtisodiy rivojlanish samaradorligi va barqarorligini ko‘zlagan holda tabiiy resurslardan foydalanish, qayta tiklanadigan tabiiy resurslar ishlab chiqarish va iste’mol jarayonlarining muvozanatini saqlash, tiklanmaydigan resurslarni ishlab chiqarish, chiqindilardan oqilona foydalanish; regional va lokal darajalarda tabiatni qayta tiklanish xususiyatini tiklash; tabiatning dastlabki turlari va ularning genofondini, landshaftlarning xilma xilligini saqlash.

Vujudga kelgan Orol dengizi muammosi bilan bog‘liq halokatli ekologik - iqtisodiy va ijtimoiy ahvolni yaxshilash, Orol dengizini saqlab qolish maqsadida aholini sifatli ichimlik suvi bilan ta‘minlash , Orolbo‘yi aholisini normal sanitar sharoitlar va ozuqa bilan ta‘minlash uchun Markaziy Osiyo davlatlari bilan birgalikda qisqa vaqt ichida yagona suv xo‘jaligi siyosatini ishlab chiqish kabi ishlar rejalashtirilgan.

Orolbo‘yi hududining ekologik ahvolini yaxshilashga qaratilgan eng dolzarb chora-tadbirlar: Birinchidan, hozirgi qabul qilingan qarorlar, shartnomalar va xalqaro ahamiyatga molik bo‘lgan bayonot va majburiyatlar, respublikamizda ishlab chiqilgan Orolbo‘yi hududining ekologik ahvolini yaxshilashga qaratilgan chora tadbirlar baholi qudrat amalga oshirilmoqda. Eng asosiy muammo Orolbo‘yi mintaqasida yashab kelayotgan 4 mln dan ko‘proq aholini toza ichimlik suvi bilan ta‘minlashdir.

Qoraqalpog‘istonning shimoliy qismida yashab kelayotgan aholi va Xorazm viloyatidagi barcha aholi yashaydigan mintaqalarni toza ichimlik suvi bilan ta‘minlash uchun bir qator amaliy ishlar bajarilmoqda . Masalan Taxtako‘pirda suvni tozalovchi yirik qurilma ishga tushirildi . Ko‘pgina ovullar va tuman markazlari chet ellardan keltirilgan sho‘r suvni chuchuklashtiruvchi qurilmalar bilan ta‘minlangan.

Ikkinchidan O‘zbekiston Respublikasi „Ekosan“ jamg‘armasi aholiga tibbiy xizmat ko‘rsatish va dori-darmonlar bilan ta‘minlashga katta yordam berib kelmoqda.

Prezidentimiz Sh. M. Mirziyoyev ning 2017-yil 12 - iyuldagi Oliy Majlis palatalari, siyosiy partiyalar va O‘zbekiston ekologik harakati vakillari bilan uchrashuvdagi ma‘ruzasida hokimiyat vakillik organlari hamda siyosiy partiyalar va Ekologik harakatning o‘tgan davrdagi faoliyati tanqidiy ruhda tahlil etilib, islohotlarni chuqurlashtirish yuzasidan oldimizda turgan muhim vazifalar

belgilab berildi. Xususan, Ekologik harakat hamda uning Qonunchilik palatasidagi deputatlik guruhining istiqboldagi vazifalari aniq belgilab berildi.

Xulosa:

Avvalo, sohaga oid yangi qonun loyihalari yaratish, mavjudlarini takomillashtirish, nazorat tahlil faoliyatini bugungi talab darajasida kuchaytirish, uzluksiz ekologik ta'lim konsepsiyasini ishlab chiqish, ekologik nazoratning jamoatchi inspektorlar tizimini rivojlantirish, aholi ekologik madaniyatini yuksaltirishga qaratilgan tizimli ishlarni amalga oshirish, atrof muhitga zararli ta'sir ko'rsatuvchi obyektlarni va suv tozalash inshootlarini inventarizatsiyadan o'tkazish bo'yicha chora-tadbirlar dasturi qabul qilinib, hayotga izchil tatbiq etilmoqda. Ayni chog'da „Xavfli chiqindilarni transchegaraviy tashish va ularni yo'q qilish ustidan nazorat qilish to'g'risida”gi Bazel konvensiyasi bajarilishi holati o'rganilib, Ekologiya va atrof muhitni muhofaza qilish masalalari qo'mitasi eshituvi tashkil etildi.

Ko'rinib turibdiki, oldimizda turgan vazifalar nihoyatda zalvorli. Ularni muvaffaqiyatli tarzda amalga oshirish har birimizdan yetarlicha bilim va mahoratni ishga solishni talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sh.M. Mirziyoyev .2017 -2021 -yillarda O'zbekiston Respublikasi ni rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasi
2. Internet. www.google.uz ; arxiv.uz
3. Qayumov A.A . , Rahmonov R.N. , Egamberdiyeva L. Sh. , Xamroqulov J. H. Tabiatdan foydalanish va uni muhofaza qilish .-T.:, Iqtisodiyot” 2014.
4. Internet. www.google.uz ; cyberleninka.ru

Research Science and
Innovation House

